

SMMM SGS MALİYET MUHASEBESİ

Eğitmen: Doç. Dr. Murat Demet

Maliyet Muhasebesi Ders 2

05.05.2025 Tarihli Ders

ÜCRET SİSTEMLERİ

**ZAMAN TEMELLİ ÜCRET
SİSTEMİ**

AKORD ÜCRET SİSTEMİ

PRİMLİ ÜCRET SİSTEMİ

D. ÜCRET SİSTEMLERİ

a) Zaman Temeline Göre Ücret Sistemi: Bu sistemde ücret belirlenirken işçinin iş başına geçirdiği belli bir zaman esas alınır. Zaman ölçüsü saat, gün, hafta, ay ya da yıl olabilir.

Avantajları

- Çalıştığı sürece işçilere sabit bir ücret garanti etmesi.
- Kolay anlaşılabilir ve uygulanabilir olması.
- Çalışanlar için zaman baskısı yaratmadığından dikkat isteyen kaliteli üretim için uygun olması.

Dezavantajları

- Çalışanları teşvik edici bir sistem değildir
- Kontrole daha çok gereksinim duyulur.
- Verim düştüğünde birim işçilik maliyeti artar, verim yükseldiğinde birim işçilik maliyeti azalır.

b) Akord Temeline Göre Ücret Sistemi: Bu sistemde, zaman göre değil, fiilen yapılan üretim miktarına bağlı olarak ücret hesaplanır.

Avantajları

- Yapılan iş ile ücret arasında doğrudan doğruya bir ilişki vardır
- Verimi artıran ve üretimi teşvik edici bir niteliğe sahiptir
- Kontrole fazla ihtiyaç duymaz

Dezavantajları

- İşçilerin yıpranması, kalitenin düşmesi, iş kazalarının artması ve işçiler arası rekabetin çoğalmasına neden olur
- Üretim kaynaklarında aksama olduğunda üretim miktarı ve ücret düzeyi düşer.

Primli Ücret Sistemi: Bu sistemde işçiler her zaman temeline dayalı ücret sisteminin sağladığı güvenceye sahipken hem de normal üretim düzeyini aşarsa yarattığı kazançtan belli bir oranda pay almaktadır.

İŞÇİLİK MALİYETLERİNDE ÖZEL KONULAR

Boşa Geçen Zaman Karşılığı İşçi Ücretleri Engellenebilir Sebep

- ✓ Hammadde Gecikmesi
- ✓ Normal kapasitenin altında üretim yapılması
- ✓ İş tanımı ve talimatındaki eksiklikler
- ✓ Üretim araçlarının bozulması
- ✓ Malzeme ya da yarı mamullerin üretime sevinde çıkan aksamalar
- ✓ Enerji sıkıntısından kaynaklanan aksamalar

Yukarıda bahsedilen sebepler nedeniyle ortaya çıkan boşa geçen zaman karşılığı ücretler “**Genel Üretim Gideri**” hesabında muhasebeleştirilir.

Engellenemez – Öngörülemez bir sebep

- ✓ Doğal Afet
- ✓ Yangın
- ✓ Genel Enerji Kesintisi
- ✓ Grev

Şayet engellenemez bir sebep nedeniyle boşa geçen zaman oluşmuşsa bu durumda verilen ücretler **“680 Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları”** hesabında muhasebeleştirilir.

Fazla Çalışma Karşılığı İşçi Ücretleri

İşçilerin normal çalışma süreleri dışında yaptıkları çalışmalar için hak ettikleri tutardır. Fazla çalışma ücretleri genellikle **normal çalışma ücretinin %50 si kadardır.**

Fazla çalışma belli bir siparişin yetiştirilmesi için yapılmış ve bu maliyet artışı müşteri tarafından kabul edilmişse; fazla tutar direkt işçilik kabul edilir. Fazla çalışma kapasitesi eksikliğinin giderilmesi için yapılmışsa, fazla tutar endirekt işçilik sayılıp **Genel Üretim Maliyetine dahil edilir.** Burada dikkat edilmesi gereken önemli husus fazla çalışmalar karşılığında ödenen **normal ücretler değil, zamlı ücretlerdir.**

Yıllık Ücretli İzin ve İkramiyeler

Bu ödemeler bir genel üretim maliyeti unsurudur. Ancak bu tür maliyetler yıl içinde belirli dönemlerde ödendiklerinden ödemelerin yapıldığı aylarda genel üretim maliyetleri artar. Bu sakıncayı ortadan kaldırmak için yıl içinde ödenecek ücretli izin ve ikramiyeler önceden tahmini olarak belirlenir. Bu tutar 12 aya bölünerek her aya eşit dağıtılır.

İşçi Kıdem Tazminatı Ödemeleri

İş kanununda belirtilen durumlarda iş akdi sona eren işçiye veya kanuni mirasçılarına işverence ödenen paradır. Mamul maliyetlerinin sağlıklı ve doğru hesaplanabilmesi için kıdem tazminatlarının aylar itibarıyla üretim maliyetleriyle ilişkilendirilerek maliyet dağıtımlarının yapılması gerekir.

KAPSAMINA GÖRE MALİYETLER

Üretilen mamullerin maliyeti üç ana unsurdan oluşmaktadır

1. Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri
2. Direkt İşçilik Giderleri
3. Genel Üretim Giderleri

TÜM

710
720
730

ASAL MALİYET

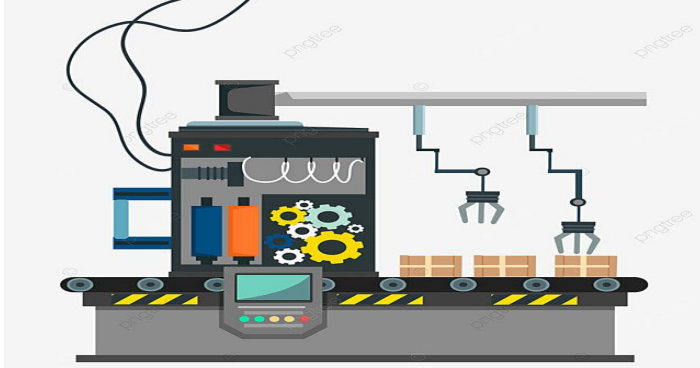
710
720

DÖNÜŞTÜRME (ŞEKİLLENDİRME) MALİYETİ

720
730

Bunlardan ilk ikisi üretim hacmine bağlı değişken giderlerdir. Direkt işçilik giderleri kimi zaman “üretimde harcanan süre karşılığı ödenen ücretler” şeklinde belirlenirken, bazı uygulamalarda ise “esas üretim yerlerinde çalışan işçilerin ücret ve diğer ödemeleri” şeklinde tanımlandığından, kısmen veya tümüyle sabit olabilmektedir. Böyle bir durumda, direkt işçilik giderlerinin bir kısmı kimi zaman sabit kimi zaman ise değişken nitelik kazanabilmektedir.

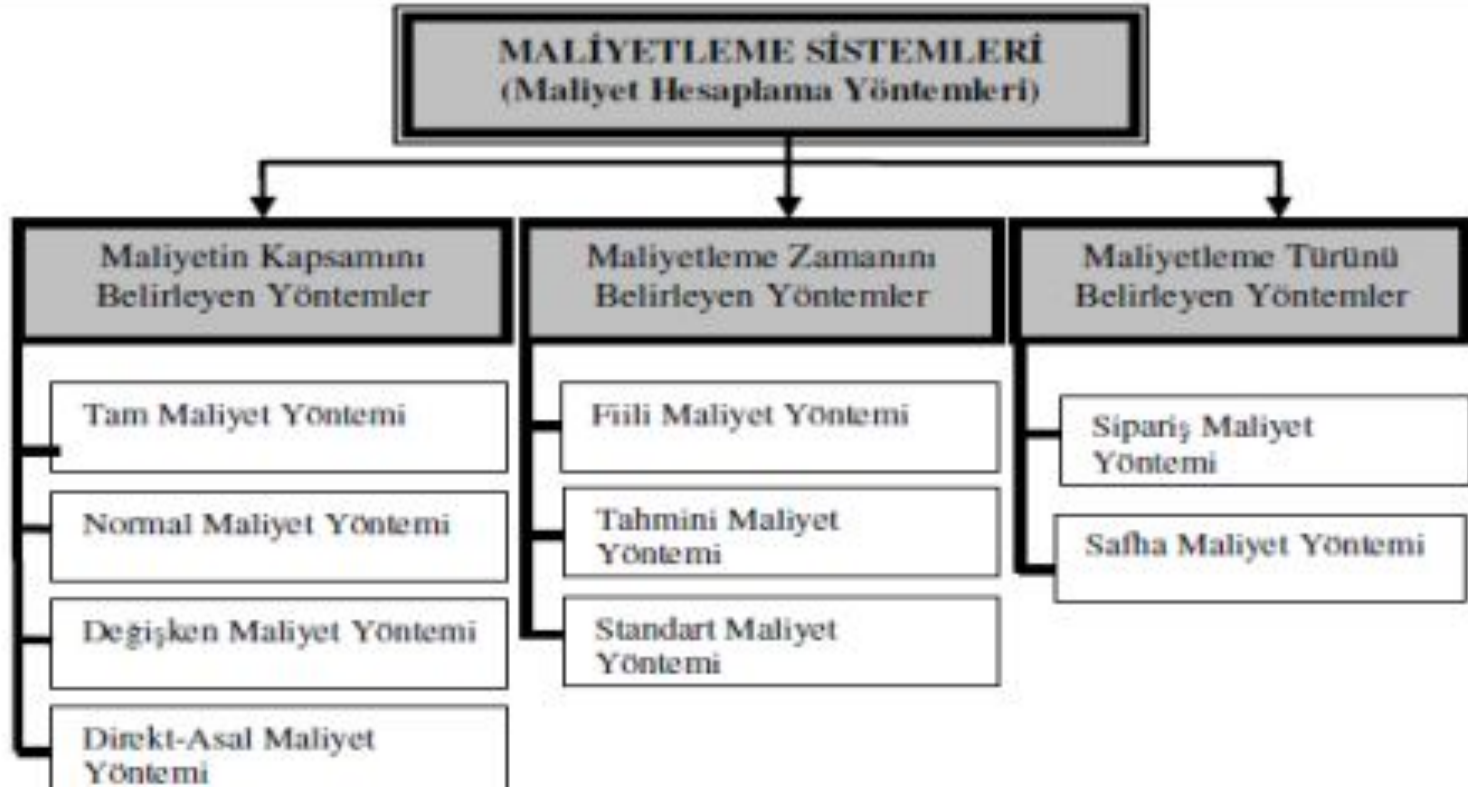
- a. Değişken Genel Üretim Giderleri
- b. Sabit Genel Üretim Giderler

Üretim maliyetlerinin kapsamını belirleyen ve mamul için ne kadar kısmının kullanıldığının tespitinde uygulanan yöntemler şunlardır;

- a) Asal Maliyet Yöntemi
- b) Değişken Maliyet Yöntemi
- c) Normal Maliyet Yöntemi
- d) Tam Maliyet Yöntemi

TAM MALİYET

710
720
730

DEĞİŞKEN MALİYET

710
720
730

Sadece Değişken

NORMAL MALİYET

710
720
730

DEĞİŞKENİN TAMAMINI
SABİTİN KENDİSİNİN KKO

Farkı Sabit Giderlerdir

ASAL MALİYET

710
720

ASAL MALİYET YÖNTEMİ

Üretim Maliyetlerinin belirlenmesinde direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik giderini maliyetlere dâhil eden yöntemdir. Genel üretim giderlerinin tamamı maliyet dışı bırakılarak dönem gideri olarak kabul edilmektedir.

“Asal Maliyet Yöntemi” endüstri öncesi toplumlarda üretimin el emeği ve küçük aletler kullanılarak mamule dönüştüğü zamanlardan kalma bir yöntem olup, günümüzün makineleşmiş üretim ortamıyla bağdaşmamaktadır.

DEĞİŞKEN MALİYET YÖNTEMİ

Maliyetlerin yalnızca değişken unsurlarını dikkate alan bir yöntemdir. Bu yöntemde giderler değişken ve sabit olarak ayrılmakta ve maliyeti bulunacak birimlere yalnızca değişken giderler yüklenmektedir. Üretilen birimlerin birim maliyetinin hesabında, bu yöntem direkt ilk madde ve malzeme, işçilik ve genel üretim giderlerinin değişken kısımlarını dikkate almaktadır. GÜG'lerinin sabit kısımları ise üretim maliyeti değil dönem gideri kabul edilmektedir.

NORMAL MALİYET YÖNTEMİ

Bu yöntemde değişken üretim giderlerinin tamamının, sabit üretim giderlerinin ise kapasite kullanım oranına göre maliyetlere yüklenmesi esasına dayanır. Üretim maliyetleri bulunurken, direkt ilk madde ve malzeme, direk işçilik maliyetleri ile değişken genel üretim maliyetleri dikkate alınır. Bununla beraber sabit genel üretim maliyetlerinin dönem içinde kullanılan kapasiteye ait olan kısmı maliyetlere yüklenir.

TAM MALİYET YÖNTEMİ

Tüm maliyet unsurlarının üretim maliyetlerine dahil edildiği yöntemdir. Bu yöntemde dönemin üretim giderlerinin tamamı direkt, endirekt, sabit ve değişken olmasına bakılmaksızın üretilen mamul maliyetine dahil edilir.

Not: Tam Maliyet ve Normal Maliyet Yöntemlerinden farklı olarak Değişken maliyet yöntemidir.

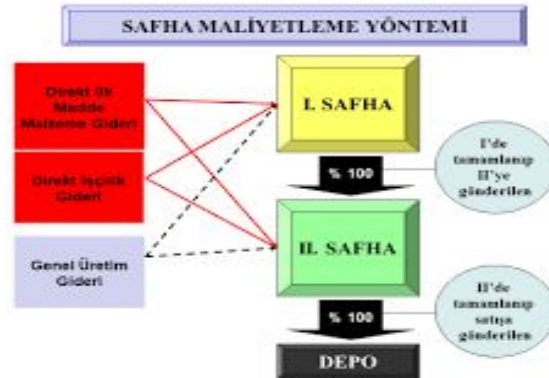
SAFHA (EVRE) MALİYETİ SİSTEMİ

Safha maliyeti sistemi, genellikle aynı cins mamullerin sürekli ve yığın halde üretildiği işletmelerde kullanılan bir maliyet hesaplama sistemidir. Un, şeker, çimento, cam vs. üreten işletmelerde kullanılır. Üretim, safhalara (işlem merkezlerine) ayrılmıştır.

Üretim maliyeti raporu: Belli bir üretim merkezinde, belli bir dönemde gerçekleşen tüm maliyetleri özetleyen bir rapordur.

Safha (Evre) maliyet yönteminin aşamaları şunlardır

- 1) Miktar hareketlerinin belirlenmesi
- 2) Eşdeğer birim sayısının hesaplanması
- 3) Eşdeğer birim maliyetlerinin hesaplanması
- 4) Evrenin toplam maliyetinin tamamlanmış, tamamlanmamış ve kayıp birimler(fireler) arasında dağılımı
- 5) Sağlamanın yapılması

Hesaplamalarda 2 yöntem kullanılır

- a) Ortalama Maliyet Yöntemi
- b) FİFO (**İlk Giren ilk Çıkar**) Yöntemi (Dönem Başı yarı mamul stokları ayrıca alınır).

FORMÜLLER:

